

Ukrainian Journal of Nephrology and Dialysis

Scientific and Practical, Medical Journal

Founders:

- State Institution «Institute of Nephrology NAMS of Ukraine»
- National Kidney Foundation of Ukraine

ISSN 2304-0238;

eISSN 2616-7352

Journal homepage: <https://ukrjnd.com.ua>

Research article

L. Korol¹, N. Stepanova¹, O. Popova¹, N. Malashevska¹, V. Vasylychenko¹,
T. Ostapenko², A. Rysyev³, M. Kolesnyk¹

doi: 10.31450/ukrjnd.4(80).2023.09

Myeloperoxidase/paraoxonase ratio as a prognostic marker for post-COVID syndrome in patients undergoing hemodialysis: A cross-sectional cohort study

¹State Institution «Institute of Nephrology of the National Academy of Medical Sciences of Ukraine», Kyiv, Ukraine

²Dialysis Medical Center LLC “Nephrocenter”, Zaporizhzhia, Ukraine

³Dialysis Medical Center LLC “Link-Medital”, Odesa, Ukraine

Citation:

Korol L, Stepanova N, Popova O, Malashevska N, Vasylychenko V, Ostapenko T, et al. Myeloperoxidase/paraoxonase ratio as a prognostic marker for post-COVID syndrome in patients undergoing hemodialysis: A cross-sectional cohort study. Ukr J Nephrol Dial. 2023;4(80):78-85. doi: 10.31450/ukrjnd.4(80).2023.09.

Abstract. *The present study aimed to assess the impact of post-COVID syndrome on the oxidative status and activity of paraoxonase 1 (PON-1), myeloperoxidase (MPO), and leukocyte elastase in the blood of patients undergoing hemodialysis (HD).*

Methods. *In this cross-sectional cohort study, 290 patients undergoing HD were included. The oxidative status was assessed based on the levels of blood malondialdehyde (MDA), ceruloplasmin, thiol compounds (SH-groups), and the serum activities of myeloperoxidase (MPO), paraoxonase-1 (PON-1), and elastase were determined.*

Results. *It was found that HD patients exhibited an elevation in oxidative processes, characterized by increased blood concentrations of MDA, MPO, elastase activity, and a decrease in the levels of SH-groups and arylesterase activity of PON-1. Patients with post-COVID syndrome showed further increases in MPO activity and a decrease in arylesterase activity of PON-1. Additionally, a statistically significant elevation in the MPO/PON-1 ratio was observed in HD patients with post-COVID syndrome compared to the control group and patients examined before the onset of the pandemic ($p < 0.0001$). The MPO/PON-1 ratio exhibited a direct correlation with serum MDA levels ($p < 0.0001$) and inversely correlated with the concentration of ceruloplasmin ($p = 0.0008$). The MPO/PON-1 value surpassing 9.06 units was identified as a predictive marker for PCS, demonstrating a specificity of 68.4% and a sensitivity of 88.5%.*

Conclusions. *Our study highlights a significant impact of post-COVID syndrome on oxidative processes in HD patients, as evidenced by elevated MDA levels and MPO activity, along with reduced levels of antioxidants and arylesterase activity of PON-1. The MPO/PON-1 ratio emerges as a promising predictive marker for post-COVID syndrome, underlining its potential clinical relevance in identifying at-risk patients.*

Keywords: *hemodialysis, post-COVID syndrome, oxidative stress, antioxidant defense, myeloperoxidase, paraoxonase-1.*

Conflict of interest. The authors declare no conflict of interest.

© L. Korol, N. Stepanova, O. Popova, N. Malashevska, V. Vasylychenko,
T. Ostapenko, A. Rysyev, M. Kolesnyk, 2023.

Correspondence should be addressed to Lesya Korol: lesyakorol@meta.ua

Article history:

Received September 17, 2023,

Received in revised form

September 30, 2023

Accepted October 03, 2023

© Король Л., Степанова Н., Попова О., Малашевська Н., Васильченко В., Остапенко Т., Рисев А., Колесник М., 2023

УДК: 616.61-085.38-073.27: [616.98-036:578.834]+577.152.1]

Л. Король¹, Н. Степанова¹, О. Попова¹, Н. Малашевська¹, В. Васильченко¹,
Т. Остапенко², А. Рисев³, М. Колесник¹

Співвідношення мієлопероксидаза/параоксоназа як прогностичний маркер постковідного синдрому у пацієнтів, які лікуються методом гемодіалізу: одномоментне когортне дослідження

¹ДУ «Інститут нефрології НАМН», Київ, Україна

²Діалізний медичний центр ТОВ «Лінк-Медітал», Одеса, Україна

³Діалізний медичний центр ТОВ «Нефроцентр», Запоріжжя, Україна

Резюме. Метою нашого дослідження було оцінити вплив постковідного синдрому (ПКС) на оксидативний статус та активність параоксонази 1 (ПОН-1), мієлопероксидази (МПО) та лейкоцитарної еластази в крові хворих, які лікуються методом гемодіалізу (ГД).

Методи. До цього одномоментного когортного дослідження включено 290 пацієнтів, які лікувались методом ГД. Оксидативний статус крові оцінювали за вмістом малонового діальдегіду (МДА) крові, церулоплазміну, тіолових сполук (SH-групи) та визначали активність мієлопероксидази (МПО), параоксонази 1 (ПОН-1) та лейкоцитарної еластази крові.

Результати. Встановлено, що у ГД пацієнтів спостерігалось підвищення активності оксидативних процесів, які характеризувались зростанням в крові концентрації МДА, МПО, еластазної активності та зниженням рівня вільних тіолових груп та арилестеразної активності ПОН-1. Для пацієнтів з ПКС характерним було подальше зростання МПО-активності, і зниження арилестеразної активності. Крім того, встановлено статистично значуще підвищення коефіцієнту МПО/ПОН-1 у пацієнтів з ПКС, порівняно з контактною групою та хворими, які обстежувались до початку пандемії ($p < 0.0001$). Коефіцієнт МПО/ПОН-1 мав прямий кореляційний зв'язок з МДА сироватки ($p < 0,0001$) та зворотньо асоціювався з концентрацією церулоплазміну ($p = 0,0008$). Значення МПО/ПОН-1 понад 9,06 ум.од є прогностичним маркером ПКС, демонструючи специфічність 68,4% і чутливість 88,5%.

Висновки. Результати нашого дослідження демонструють значний вплив ПКС на оксидативні процеси крові у ГД пацієнтів, про що свідчить підвищена концентрація МДА та активність МПО, а також знижений вміст антиоксидантів та активності ПОН-1. Співвідношення МПО/ПОН-1 є прогностичним маркером ПКС, підкреслюючи його потенційну клінічну значимість для виявлення пацієнтів групи ризику.

Ключові слова: гемодіаліз, постковідний синдром, оксидативний стрес, антиоксидантний захист, мієлопероксидаза, параоксоназа-1.

Вступ. Пандемія COVID-19 спричинила значну захворюваність і смертність у всьому світі та розвиток небезпечних для життя ускладнень, особливо у вразливих когортах пацієнтів, до яких належать хворі на хронічну хворобу нирок (ХХН) ВД, які лікуються нирковою замісною терапією [1-3]. Продемонстровано, що більшість (81%–98%) пацієнтів, які лікуються методом гемодіалізу (ГД) мають широкий спектр нових або постійних симптомів, що виникають після інфікування SARS-CoV-2 [4-5]. Для цієї когорти пацієнтів характерна різна імунна відповідь на інфекцію та, відповідно, різна тяжкість постковідного синдрому (ПКС) [6], патогенез якого активно досліджується.

Багаточисельні дослідження за участі загальної популяції SARS-CoV-2-інфікованих пацієнтів демонструють, що відповідь системи антиоксидантного захисту на окисне пошкодження вірусом SARS-CoV-2 є однією зі складових імунної відповіді на COVID-19 [7], тоді як дисбаланс про/антиоксидантних процесів корелює з тяжким перебігом COVID-19 [8]. Тим не менш, досліджень щодо участі ферментів, таких як параоксоназа-1 (ПОН-1), мієлопероксидаза (МПО) та лейкоцитарна еластаза, в імунній відповіді на COVID-19 є значно менше.

ПОН-1 є ферментом, який взаємодіє та гідролізує різноманітні субстрати, включаючи окисновані ліпіди, що дозволяє їй виконувати антиоксидантні та протизапальні функції. МПО є ліпопротеїн-асоційованим ферментом, який приймає участь у процесах атерогенезу. У результаті активації МПО утворюється низка активних форм кисню (АФК), що може призводити до пошкодження ліпопротеїдів [9, 10]. SARS-CoV-2 може активувати нейтрофіли для вивільнення МПО [11]. Потрапляючи до

Леся Король
lesyakorol@meta.ua

кровообігу, МПО утворює комплекс з ліпопротеїн-асоційованим ензимом ПОН-1. Цей тандем здатний пригнічувати активність один одного: ПОН-1 здатна частково інгібувати активність МПО, тоді як МПО здатна інактивувати ПОН-1, окиснюючи залишок тирозину-71, що призводить до порушення зв'язку молекули ензиму з ліпопротеїдами високої щільності [12]. Лейкоцитарна еластаза також має протизапальні функції, але її надмірна активність може призводити до тканинного ураження та подальшого сприяння окисному стресу.

У загальній когорті хворих на COVID-19 продемонстровано, що інфікування SARS-CoV-2 призводить до зниження активності ПОН-1 порівняно зі здоровими донорами [11] і, навпаки, активність МПО крові зростає пропорційно тяжкості хвороби та залишається значно підвищеною навіть у реконвалесцентів COVID-19 [13]. Однак активність вищезазначених ферментів, таких як ПОН-1, МПО та лейкоцитарна еластаза в сироватці крові ГД пацієнтів в контексті ПКС до цього часу не вивчалась.

Метою нашого дослідження було оцінити вплив ПКС на оксидативний статус та активність ПОН-1, МПО та лейкоцитарної еластази в крові хворих, які лікуються методом ГД.

Пацієнти та методи. До цього одномоментного когортного дослідження включено 260 хворих на ХХН ВД стадії, які лікувались методом ГД у ДУ «Інститут нефрології НАМН України» (Київ, Україна), Медичному центрі ТОВ «Лінк-Медітал» (Одеса, Україна) та Медичному центрі ТОВ «Нефроцентр» (Запоріжжя, Україна). Критеріями включення пацієнтів до дослідження були тривалість лікування ГД не менше 6 місяців, відсутність життєнебезпечних коморбідних станів та наявність письмової інформованої згоди пацієнта на участь у дослідженні. Імунізовані проти COVID-19 пацієнти були виключені з дослідження. Перед включенням у дослідження пацієнти були проінформовані про мету дослідження та надали письмову інформаційну згоду. Протокол дослідження отримав позитивне схвалення Комісії з біоетики та деонтології ДУ «Інститут нефрології НАМН України» (протокол № 10 від 25.11.21). Дослідницька група ретельно дотримувалася етичних-правових норм, що регулюють біомедичні дослідження за участю людини.

Пацієнти були розподілені на 3 групи: групу I (n = 90) склали пацієнти з перенесеною інфекцією SARS-CoV-2 та ПКС, до II групи 2 (n = 95) увійшли хворі, які не хворіли на SARS-CoV-2, проте перебували в контакті (контактна група), групу III (n = 75) склали пацієнти, які були обстежені ще по початку

пандемії (група порівняння). Контрольна (референтна) група складалася з 30 практично здорових осіб того ж віку та статі.

Постковідний синдром діагностували за наявності принаймні 1 клінічного симптому, який виник у пацієнта після перенесеної COVID-19 і не був пов'язаний з іншими відомими нозологіями [14].

Кров для досліджень брали з ліктьової вени після 8-годинного голодування. В сироватці крові учасників дослідження спектрофотометричним методом визначали концентрацію вторинних продуктів перекисного окислення ліпідів (ПОЛ) – малонового діальдегіду (МДА) в крові за реакцією з тіобарбітуровою кислотою (Sigma, США); концентрацію церулоплазміну за реакцією з пара-феніледіаміном дігідрохлоридом (Sigma, США), вміст вільних тіолових груп (SH-груп) в крові [15]. Паралельно визначали активність ПОН-1 (ЕС 3.1.1.2) за кількістю утворених фенольних комплексів зі специфічного субстрату феніацетату [15]. Активність МПО (ЕС 1.11.1.17) визначали за взаємодією з перекисом воднем у присутності та без її специфічного інгібітора гамма-амінобензойної кислоти (Sigma, США) [15]. Активність лейкоцитарної еластази в сироватці крові (3.4.21.37) визначали спектрофотометричним методом за швидкістю гідролізу N-тетра-бутоксикарбоніл-аланін-p-нітрофенілового ефіру (Sigma, США) [16]. Дослідження виконувалися у лабораторії біохімії ДУ «Інститут нефрології НАМН України» (Сертифікат визнання вимірювальних можливостей лабораторія біохімії №ПТ-223/17 від 17.10.2017 чинний до 16.10.2019 р. та №ПТ-355/20 від 14.09.2020 чинний до 13.09.2022 р.)

Статистичну обробку отриманих результатів проводили за допомогою програми «MedCalc» (Бельгія) з урахуванням перевірки показників на нормальний розподіл з використанням критерію Колмогорова-Смірнова. Дані представлені як середнє і квадратичне відхилення ($M \pm SD$) або медіана і інтерквартильні діапазони [Me (Q25-Q75)]. Порівняння отриманих даних за умов нормального розподілу проводили за допомогою критерію Ст'юдента, за умов розподілу показників, відмінного від нормального використовували тест Манна-Уїтні. Для перевірки наявності статистично значимої різниці між медіанами трьох чи більше незалежних груп використовували тест Крускала-Уолліса. Кореляційний зв'язок оцінювали за Спірменом.

Результати. Демографічна та клінічна характеристика включених у дослідження пацієнтів представлена у таблиці 1.

Таблиця 1

Характеристика включених у дослідження ГД пацієнтів

Показник	ГД пацієнти (n = 260)
Чоловіча стать, n (%)	173 (59,7%)
Вік, роки	52,8 ± 12,9
Діабет, n (%)	78 (26,9%)
Тривалість лікування ГД, місяці	84 (43,7-134)
Тривалість постковідного періоду, місяці	3,7 (3,3-4,6)
Kt/V	1,42 ± 0,27
ІМТ, кг/м ²	24,5 (20,5-28,5)
Гемоглобін, г/л	98,4 ± 12,3
Систолічний АТ, мм рт ст	146 (125-152)
Діастолічний АТ, мм рт ст	85 (80-95)
ПТГ, пг/мл	201,4 (157,8-658,8)
Фосфор сироватки, ммоль/л	1,78 (1,58-2,01)
Кальцій сироватки, ммоль/л	2,21 ± 0,18
СРБ, мг/л	7,9 (6,5-13,6)

Примітки: Kt/V – кліренс сечовини, АТ – артеріальний тиск, ГД – гемодіаліз, ІМТ – індекс маси тіла, ПТГ – паратгормон, СРБ – С-реактивний білок крові.

Для загальної когорти обстежених пацієнтів характерним було зростання концентрації МДА в сироватці крові до 4 разів на тлі підвищення мієлопероксидазної та еластазної активності сироватки крові

порівняно з групою умовно-здорових донорів (табл. 2). Поряд з цим, в крові пацієнтів спостерігалось зниження вмісту вільних тіолових сполук та зниження арилестеразної активності ПОН-1 сироватки крові.

Таблиця 2

Прооксидантно-антиоксидантні показники крові ГД пацієнтів

Показник	Група I (n = 90)	Група II (n = 95)	Група III (n = 75)	Контрольна група (n = 30)
МДА, мкмоль/л	553,4 (358-693)*^	456,9 (263-587)*	375 (221-428)*	128 (104-235)
SH-групи, ммоль/л	1,43±0,277*	1,47±0,355*	1,52±0,018*	2,22±0,018
Церулоплазмін, г/л	0,284±0,11*	0,243±0,091	0,203±0,091	0,218±0,018
МПО mU/l	328,4 (161,2-432)^	245,3 (121-302,3)*^	116,8 (99,3-142)	74 (58,3-96,2)
Еластаза, мкмоль/л хв	126,3 (94,2-167)*^	129,5 (101-154,2)*^	59,9 (43,6-78,9)	31,2 (12,3-44,9)
ПОН-1 кU/l	1,96 (0,98-2,21)*^	2,79 (2,54-3,81)*	3,21 (2,86-3,59)	6,1 (5,1-7,21)

Примітки: * – статистично достовірна різниця з групою здорових осіб

^ – статистично достовірна різниця з групою ГД пацієнтів до пандемії

МДА – концентрація малонового діальдегіду,

МПО – активність мієлопероксидази, ПОН-1 – активність параоксонази-1

Аналіз змін показників оксидативного статусу крові ГД-пацієнтів з ПКС (група I) показав значно вищу активність процесів ПОЛ та зростання еластазної та МПО-активності сироватки крові вдвічі (p < 0,001) порівняно з середніми показниками у групі III. Відмітимо, що за жодним з досліджуваних показників статистично вірогідних змін між групами I та групою II (контактна група) не було встановлено (див. табл.2), тобто для контактної групи були характерні такі ж зміни оксидативного статусу, як і для пацієнтів з ПКС.

Активність МПО у сироватці хворих з ПКС була статистично значущо підвищена у порівнян-

ні з усіма іншими досліджуваними групами. Проаналізувавши зміни активності ПОН виявлено зниження арилестеразної активності ПОН-1 як у порівнянні з групою здорових осіб, так і з групою ГД-пацієнтів до пандемії (група III). Зниження ПОН-активності на тлі підвищення МПО-активності сироватки крові сприяло підвищенню співвідношення МПО/ПОН-1. Визначено статистично значуще підвищення коефіцієнту МПО/ПОН-1 у пацієнтів з ПКС, порівняно з контактною групою та хворими, які обстежувались до початку пандемії (рис. 1).

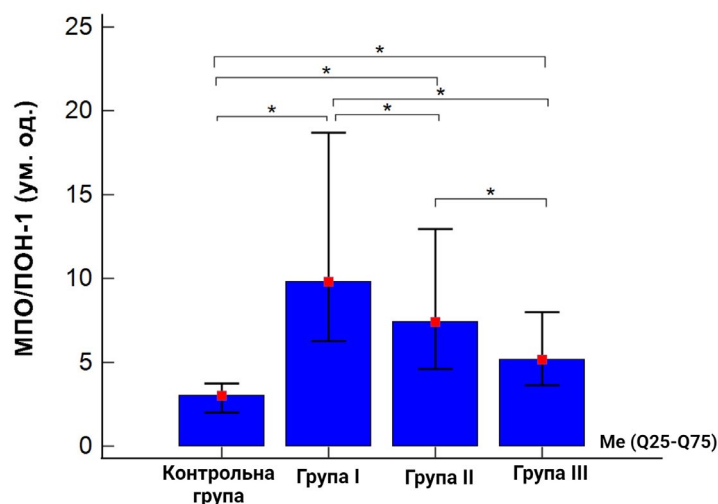

Рис 1. Коефіцієнт ушкодження ліпопротеїдів в крові хворих на ХХНВД, які лікуються методом ГД.

Примітки: Kruskal-Wallis test $p < 0,0001$ для тренду;

* - статистично значуща різниця між досліджуваними групами.

Крім того, нами визначено прямий кореляційний зв'язок коефіцієнта МПО/ПОН-1 з концентрацією МДА сироватки (рис. 2) та зворотний зв'язок з показниками вмісту ЦП (рис. 3).

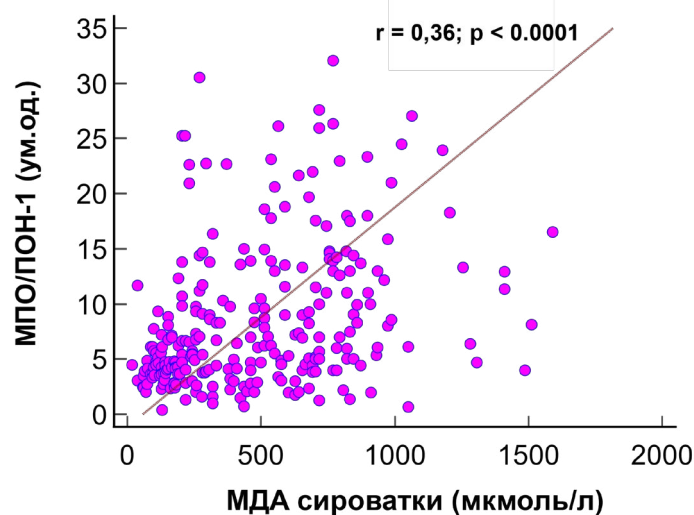

Рис. 2. Кореляційний зв'язок між коефіцієнтом МПО/ПОН-1 та МДА сироватки у ГД пацієнтів.

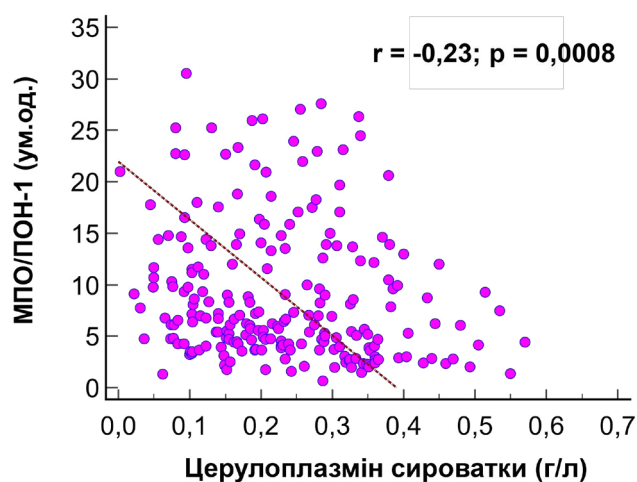

Рис. 3. Кореляційний зв'язок між коефіцієнтом МПО/ПОН-1 та церулоплазміном сироватки ГД пацієнтів.

За допомогою аналізу ROC кривої визначено, що значення МПО/ПОН-1 понад 9,06 ум.од. є прогностичним маркером формування ПКС у ГД пацієнтів (специфічність 68,4%; чутливість 88,5%) (рис. 4).

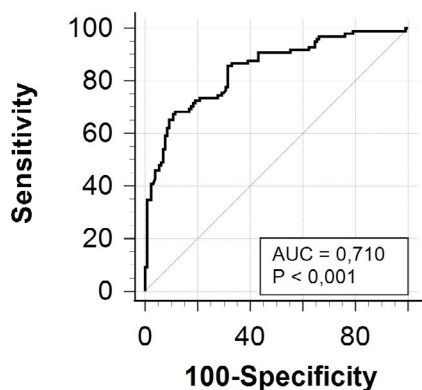

Рис. 4. ROC крива порогового значення МПО/ПОН-1 для прогнозування ПКС у ГД пацієнтів.

Обговорення. Оксидативний стрес відіграє ключову роль у патофізіології COVID-19 і, ймовірно, у формуванні ПКС. Складна взаємодія між SARS-CoV-2 та імунною відповіддю господаря є предметом чисельних досліджень [17, 18]. Тим не менш, патогенетичні механізми та роль оксидативного стресу у формуванні ПКС залишаються маловивченими. Наскільки нам відомо, це дослідження є першим за участі когорти ГД пацієнтів, в якому аналізувався оксидативний статус та активність МПО, ПОН-1 і лейкоцитарної еластази залежно від наявності ПКС. Встановлено, що ГД пацієнти з ПКС мали статистично вищу активність процесів ПОЛ та зростання еластазної та МПО-активності сироватки крові порівняно з показниками пацієнтів, які не хворіли на COVID-19. В той же час, антиоксидантний профіль хворих з ПКС характеризувався зниженням SH-груп, церулоплазміну та активності ПОН-1. Крім того, встановлено статистично значуще підвищення коефіцієнту МПО/ПОН-1 у пацієнтів з ПКС, порівняно з контактною групою та хворими, які обстежувались до початку пандемії.

Такі зміни коефіцієнту МПО/ПОН-1 у ГД пацієнтів з ПКС є одним з маркерів активності процесів ліпопротеїд-асоційованого окислення та кардіоваскулярних ускладнень. Останнім часом коефіцієнт МПО/ПОН-1 використовується для прогнозування кардіоваскулярних ускладнень та коронарного синдрому [10, 19]. Відомо також, що МПО відіграє важливу роль в опосередкованому лейкоцитами пошкодженні судин. У зв'язку з цим, МПО може слугувати маркером, що визначає характер перебігу запалення, впливає на інтенсивність оксидативного стресу та розвиток ендотеліальної дисфункції [20]. Надмірна активація МПО може пригнічувати активність ПОН, що також може призвести до окиснювальної модифікації лі-

попротеїдів. Гідролізуючи пероксили ліпідів, ПОН сприяє елімінації окиснених ліпопротеїдів низької щільності, інгібуванню біосинтезу холестерину перешкоджаючи акумуляції оксистеролів у клітинах [21].

Підвищення МПО та еластазної активності сироватки крові характерно для уремичних хворих. Визначено зростання активності МПО в усіх досліджуваних групах ГД пацієнтів, що вказує на стимуляцію і підтримання високої функціональної активності лейкоцитів і наявність запалення у цій когорті пацієнтів. Виявлені ж більш виразні зміни еластазної та МПО активності в сироватці крові пацієнтів з ПКС, перш за все, є синергічним впливом двох патологічних процесів: уремії та COVID-19, внаслідок чого значно посилюється виробництво активних форм кисню (АФК), зокрема і нейтрофілами. Як відомо, МПО міститься в гранулах нейтрофілів та вивільняється у позаклітинний простір під час активації цих клітин. В свою чергу, високі концентрації АФК здатні індукувати МПО нейтрофілів [22].

Іншим ензимом тісно пов'язаним з МПО та ПОН є лейкоцитарна еластаза. Основною мішенню цього ензиму є білок еластин судинної стінки. Він здатен гідролізувати низку інших білків, беручи участь, таким чином, у регуляції активності запальної реакції, зсідання крові, артеріального тиску і процесів кальцифікації судин [23, 24]. Одночасна ж активація МПО та лейкоцитарної еластази, може свідчити про високу цитотоксичність поліморфно-ядерних лейкоцитів. Ці зміни разом із зниженням активності ПОН-1 можуть сприяти підтримці високого рівня окиснення ліпопротеїдів. У свою чергу, окиснені ліпопротеїни здатні підсилювати адгезію клітин крові до ендотелію, індукувати експресію факторів росту в гладеньком'язових клітинах, інгібувати експресію NO-синтази та викликати дисфункцію ендотелію [25]. Крім того, повідомлялось, що інгібування активності еластази сприяє розвитку системного та слизового імунітету проти SARS-CoV-2 [23]. Продемонстровано, що еластаза нейтрофілів зменшує зв'язування шипового протеїну SARS-CoV-2 з епітелієм, а збільшення нейроліфільних пасток прогнозує важкий перебіг COVID-19 [24].

Представлене дослідження має певні обмеження. По-перше, одномоментний дизайн дослідження та відсутність даних щодо концентрації досліджуваних маркерів під час гострого періоду COVID-19 обмежують інтерпретацію отриманих даних. По-друге, дослідження не враховує можливого впливу інших факторів ризику, таких як супутні захворювання та прийом медикаментів, на оксидативний стрес у досліджуваних групах. Насамкінець, дослідження обмежене вивченням лише трьох ферментів (МПО, ПОН-1 та лейкоцитарна еластаза), не враховуючи інших потенційно важливих елементів оксидативного стресу. По-

дальші дослідження необхідні, щоб повністю зрозуміти патогенетичні шляхи оксидативного стресу у ГД пацієнтів з ПКС та розробити ефективні стратегії лікування.

Висновки. Результати нашого дослідження демонструють значний вплив ПКС на оксидативні процеси крові у ГД пацієнтів, про що свідчить підвищена концентрація МДА та активність МПО, а також знижений вміст антиоксидантів та активності ПОН-1. Співвідношення МПО/ПОН-1 є прогностичним маркером ПКС, підкреслюючи його потенційну клінічну значимість для виявлення пацієнтів групи ризику.

Конфлікт інтересів. Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.

Джерела фінансування. Робота виконана в рамках НДР «Вивчити механізми формування та

визначити терапевтичні мішені постковідного синдрому у хворих на хронічну хворобу нирок VD стадії» (державна реєстрація № 0122U000144).

Інформація про внесок кожного автора:

Л. Король: дослідження про- і антиоксидантних маркерів, аналіз та інтерпретація отриманих результатів, написання статті;

Н. Степанова: формування бази даних, візуалізація даних, редагування рукопису;

О. Попова, Н. Малашевська, В. Васильченко: дослідження про- і антиоксидантних маркерів.

Т. Остапенко, А. Русев: курація пацієнтів, формування бази даних;

М. Колесник: керівництво роботою, редагування рукопису.

Література (References):

1. *El Karoui K, De Vriese AS.* COVID-19 in dialysis: clinical impact, immune response, prevention, and treatment. *Kidney Int.* 2022;101(5):883-894. doi:10.1016/j.kint.2022.01.022.
2. *Russell CD, Lone NI, Baillie JK.* Comorbidities, multimorbidity and COVID-19. *Nat Med.* 2023;29(2):334-343. doi:10.1038/s41591-022-02156-9.
3. *Chawki S, Buchard A, Sakhi H, Dardim K, El Sakhawi K, Chawki M, et al.* Long-term impact of COVID-19 among maintenance haemodialysis patients. *Clin Kidney J.* 2021;15(2):262-268. doi:10.1093/ckj/sfab166.
4. *Carriazo S, Mas-Fontao S, Seghers C, Cano J, Goma E, Avello A, et al.* Increased 1-year mortality in haemodialysis patients with COVID-19: a prospective, observational study. *Clin Kidney J.* 2021;15(3):432-441. doi:10.1093/ckj/sfab248.
5. *Ozturk S, Turgutalp K, Arici M, Gorgulu N, Tonbul HZ, Eren N, et al.* The Longitudinal Evolution of Post-COVID-19 Outcomes Among Hemodialysis Patients in Turkey. *Kidney Int Rep.* 2022;7(6):1393-1405. doi:10.1016/j.ekir.2022.03.017.
6. *Och A, Tylicki P, Polewska K, Puchalska-Reglińska E, Parczewska A, Szabat K, et al.* Persistent Post-COVID-19 Syndrome in Hemodialyzed Patients-A Longitudinal Cohort Study from the North of Poland. *J Clin Med.* 2021;10(19):4451. doi:10.3390/jcm10194451.
7. *Wieczfinska J, Kleniewska P, Pawliczak R.* Oxidative Stress-Related Mechanisms in SARS-CoV-2 Infections. *Oxid Med Cell Longev.* 2022;2022:5589089. doi:10.1155/2022/5589089.
8. *Vollbracht C, Kraft K.* Oxidative Stress and Hyper-Inflammation as Major Drivers of Severe COVID-19 and Long COVID: Implications for the Benefit of High-Dose Intravenous Vitamin C. *Front Pharmacol.* 2022;13:899198. doi:10.3389/fphar.2022.899198.
9. *Shunmoogam N, Naidoo P, Chilton R.* Paraoxonase (PON)-1: a brief overview on genetics, structure, polymorphisms and clinical relevance. *Vasc Health Risk Manag.* 2018;14:137-143. doi:10.2147/VHRM.S165173.
10. *Nessler K, Grzybczak R, Nessler M, Zalewski J, Gajos G, Windak A.* Associations between myeloperoxidase and paraoxonase-1 and type 2 diabetes in patients with ischemic heart disease. *BMC Cardiovasc Disord.* 2022;22(1):521. doi:10.1186/s12872-022-02928-8.
11. *Teo A, Chan LLY, Cheung C, Chia PY, Ong SWX, Fong SW, et al.* Myeloperoxidase inhibition may protect against endothelial glycocalyx shedding induced by COVID-19 plasma. *Commun Med (Lond).* 2023;3(1):62. doi:10.1038/s43856-023-00293-x.
12. *Ndrepepa G.* Myeloperoxidase – A bridge linking inflammation and oxidative stress with cardiovascular disease. *Clinica Chimica Acta.* 2019; 493:36-51. doi:10.1016/j.cca.2019.02.022.
13. *Rodríguez-Tomás E, Iftimie S, Castañé H, Baiges-Gaya G, Hernández-Aguilera A, González-Viñas M, et al.* Clinical Performance of Paraoxonase-1-Related Variables and Novel Markers of Inflammation in Coronavirus Disease-19. A Machine Learning Approach. *Antioxidants (Basel).* 2021;10(6):991. doi:10.3390/antiox10060991.
14. A clinical case definition of post COVID-19 condition by a Delphi consensus, 6 October 2021 [Internet]. [cited 2022 Dec 26]. Available from: https://www.who.int/publications/i/item/WHO-2019-nCoV-Post_COVID-19_condition-Clinical_case_definition-2021.1

15. *Vasylchenko VS, Korol LV, Kuchmenko OB, Stepanova NM* The oxidative status in patients with chronic kidney disease. *Ukr Biochem J.* 2020; 92(5):70-77. doi: 10.15407/ubj92.05.070.
16. *Kubyschkyn AV, Fomochkyna YY.* Elastolytycheskaia aktyvnost bronkhoalveoliarnoho lavazha pry mode-lyrovanyy vospalytelnoho protsessa v lehykh. *Ukr. biokhim. zhurn.* 2008;1:89–95. [In Russian].
17. *Kumar P, Osahon O, Vides DB, Hanania N, Minard CG, Sekhar RV.* Severe Glutathione Deficiency, Oxidative Stress and Oxidant Damage in Adults Hospitalized with COVID-19: Implications for GlyNAC (Glycine and N-Acetylcysteine) Supplementation. *Antioxidants* (Basel). 2021;11(1):50. doi: 10.3390/antiox11010050.
18. *O'Mahoney LL, Routen A, Gillies C, Ekezie W, Welford A, Zhang A, et al.* The prevalence and long-term health effects of Long Covid among hospitalised and non-hospitalised populations: A systematic review and meta-analysis. *EClinicalMedicine.* 2022;55:101762. doi: 10.1016/j.eclinm.2022.101762.
19. *Varadhan S, Venkatachalam R, Perumal SM, Ayyamkulamkara SS.* Evaluation of Oxidative Stress Parameters and Antioxidant Status in Coronary Artery Disease Patients. *Arch Razi Inst.* 2022;77(2):853-859. doi: 10.22092/ARI.2022.357069.1965.
20. *Loria V, Dato I, Graziani F, Biasucci LM.* Myeloperoxidase: a new biomarker of inflammation in ischemic heart disease and acute coronary syndromes. *Mediators Inflamm.* 2008;2008:135625. doi: 10.1155/2008/135625.
21. *Abelló D, Sancho E, Camps J, Joven J.* Exploring the role of paraoxonases in the pathogenesis of coronary artery disease: a systematic review. *Int J Mol Sci.* 2014;15(11):20997-1010. doi: 10.3390/ijms151120997.
22. *Podestà MA, Valli F, Galassi A, Cassia MA, Ciceri P, Barbieri L, Carugo S, Cozzolino M:* COVID-19 in Chronic Kidney Disease: The Impact of Old and Novel Cardiovascular Risk Factors. *Blood Purif* 2021;50:740-749. doi: 10.1159/000514467.
23. *Kim E, Attia Z, Woodfint RM, Zeng C, Kim SH, Steiner HE, et al.* Inhibition of elastase enhances the adjuvanticity of alum and promotes anti-SARS-CoV-2 systemic and mucosal immunity. *Proc Natl Acad Sci U S A.* 2021;118(34):e2102435118. doi: 10.1073/pnas.2102435118.
24. *Kim S, Hong KH, Gu JY, In JW, Ahn MY, Kim HK.* High Circulating Levels of Neutrophil Extracellular Traps Parameters Predicting Poor Outcome in COVID-19. *Ann Clin Lab Sci.* 2022;52(3):374-381.
25. *Efe TH, Ertem AG, Altunoglu A, Koseoglu C, Erayman A. et.al.* Serum Paraoxonase Levels are Correlated with Impaired Aortic Functions in Patients with Chronic Kidney Disease. *Nat Rev Nephrol.* 2016;12(1):37-47. doi: 10.1038/nrneph.2015.180.